8.0

Általános iskola

Érdekvédelmi útmutató

COMPASS

8. Általános iskola

Bevezetés

Az autizmus diagnosztizálásának vannak életkorhoz köthető „csúcspontjai”. Az egyik ilyen mérföldkő az általános iskolai beiratkozás vagy az első iskolai évek időszaka. Ennek oka nem az, hogy az iskola elutasító lenne a gyermekkel szemben. Az iskolakezdés egyszerűen olyan elvárások elé állítja az autista gyermeket, amelyek felszínre hozzák azokat a nehézségeket és tüneteket, amelyek egy kisebb létszámú, befogadóbb szellemiségű óvodában még rejtve maradhattak.

A diagnózis felállításának folyamatát a Diagnózis fejezetben ismertetjük.

Ebben a fejezetben arról lesz szó, hogy egy autista gyermek milyen formában járhat iskolába, kap-e ott speciális segítséget, ki dönt erről, és hogyan igényelhető ez a támogatás. Igyekszünk kitérni arra az esetre is, amikor a gyermek már meglévő diagnózissal érkezik az iskolába, és arra is, ha a diagnózist az iskolás évek alatt kapja meg.

Az iskolás kor az az időszak, amely a legtöbb fejtörést okozza az autista gyermeket nevelő családok számára és amely a legtöbb kérdést veti fel. Ez egyrészt azért van, mert az oktatás jellege erősen meghatározza a gyermek későbbi sorsát, másrészt pedig azért, mert az oktatási rendszer gyakran egy kaotikus labirintusnak tűnik. Éppen ezért készítettünk egy ábrát, és közösen végigvezetünk titeket az ezen jelzett utakon.

Fontos megjegyezni, hogy a fenntartótól függetlenül (legyen az állami, egyházi vagy alapítványi) az oktatási rendszer szabályai minden iskolatípusra egyformán vonatkoznak.

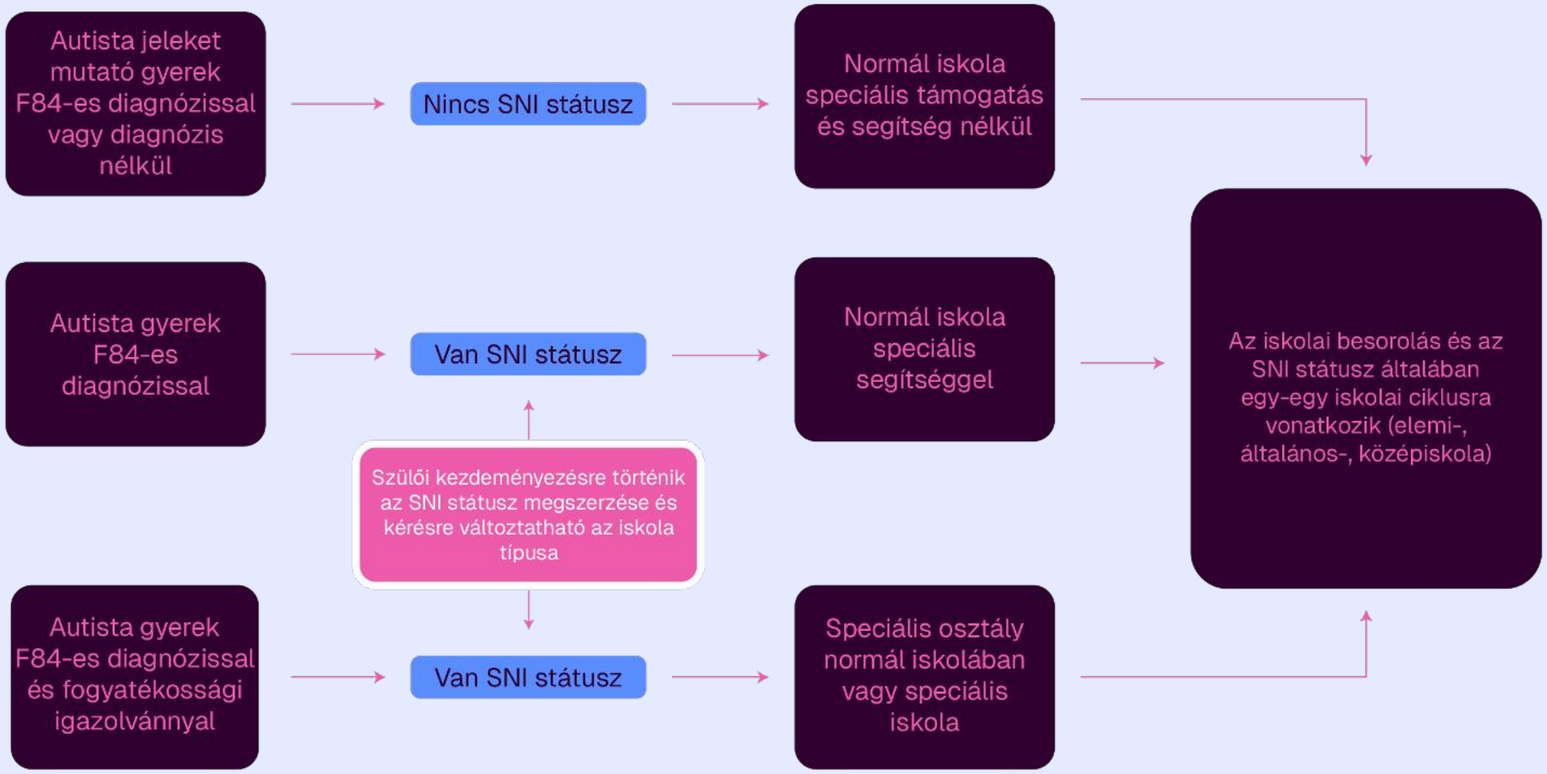

8.1 Oktatási formák az elemi és általános iskolai ciklusban

Romániában az oktatás kötelező (az előkészítő osztálytól a X. osztályig). Azokat a gyermekeket, akik az adott év augusztus 31-ig betöltik a 6. életévüket, be kell íratni az előkészítő osztályba. A szülő azonban benyújthat egy indoklással és a szükséges dokumentumokkal alátámasztott kérvényt a Megyei Erőforrás és Oktatási Tanácsadó Központhoz (CJRAE) az óvodai nevelés meghosszabbítására, így az iskolakezdés legfeljebb 8 éves korig halasztható.

Romániában az általános oktatási törvény nem ismeri el és nem szabályozza a homeschoolingot (otthonoktatást), így az állam nem ismeri el ezt az oktatási formát és a gyermeket iskolázatlannak tekinti.

Az iskolai beiratkozáskor az autista gyermekek esetében három helyzet lehetséges.

I. A gyermek már rendelkezik autizmus diagnózissal és SNI-besorolással (fogyatékossági fokozat nélkül)

Az SNI (Sajátos Nevelési Igény – románul CES) és a fogyatékossági fokozat közötti különbségről lásd az Értékelő bizottságok fejezetet.

Ahhoz, hogy a gyermek SNI-státusszal kezdje meg az előkészítő osztályt, a szülőnek még a beiskolázás előtt be kell nyújtania a kérvényt, hogy a beiratkozáskor már egyértelmű legyen, milyen típusú intézménybe kerül a gyermek. A lehetőségek a következők (az intézmény konkrét megnevezése nélkül):

- **Többségi iskola:** Ebben az esetben a gyermeknek lesz esetfelelőse, egyéni oktatási terve (PSI), adaptált tanterve, fejlesztőpedagógusa, kísérője (facilitator), valamint egyéb az egyéni oktatási tervben meghatározott segítsége.
- **Többségi oktatás látogatási kötelezettség nélkül (otthoni oktatás):** Ez kivételes formája a többségi oktatásnak, és csak szakorvosi javaslat alapján engedélyezik. Egy utazótanár vagy fejlesztőpedagógus látogatja a tanulót otthon, egy egyéni tanrend szerint. Ez a lehetőség egy évig érvényes, utána a helyzetet újraértékelik.
- **Speciális iskola / Inkluzív Oktatási Iskolaközpont (CSEI):** A törvény lehetővé teszi ezt az irányultságot, bár helyi szinten előfordulhatnak korlátozások (a fogyatékossági fokozat meglététől vagy súlyosságától függően).
- **Speciális osztály többségi iskolában:** Az integrációnak ez a formája ötvözi a speciális és a többségi oktatást. Az SNI-s tanulók (például TSA-val élők) alacsony létszámú osztályban szakpedagógusokkal tanulnak, de részt vesznek az iskola többi diákjával közös szociális és oktatási tevékenységekben. A szakpedagógusok és a tanulók adminisztratív szempontból a speciális iskolához (CSEI) tartoznak.

A szülő köteles tájékoztatni az iskolát az SNI-besorolásról, hogy a gyermek igénybe vehesse a támogatásokat.

II. A gyermek már rendelkezik diagnózissal, de nincs SNI-besorolása

A szülő nem köteles tájékoztatni az iskolát a diagnózisról, viszont ha nem igényelte az SNI (Sajátos Nevelési Igény) státuszt, a gyermek nem részesülhet a lehetséges támogatásokban. Ebben az esetben a gyermek bármelyik többségi iskolában megkezdheti tanulmányait. Amennyiben menet közben nehézségek adódnak, a szülő bármikor kezdeményezheti az SNI-besorolás megszerzését.

III. A gyermek rendelkezik diagnózissal, SNI-besorolással és fogyatékossági fokozattal is

A beiskolázás előtt, a szülő kérésére, a CJRAE kiállítja a gyermek számára az Iskolai és Pályaorientációs Tanúsítványt. Ebben a dokumentumban – a szülőkkel való egyeztetés után – döntenek arról, hogy a gyermek milyen típusú iskolában kezdje meg a következő oktatási ciklust. A lehetőségek:

I. **Többségi iskola:** Ahol lesz esetfelelőse, egyéni oktatási terve (PSI), adaptált tanterve, fejlesztőpedagógusa, kísérője, valamint egyéb, szükség szerinti segítsége.

II. **Többségi oktatás látogatási kötelezettség nélkül (otthoni oktatás):** Ez egy kivételes forma, amely csak szakorvosi javaslatra engedélyezett. Egy fejlesztő- vagy utazótanárt jelölnek ki, aki egyéni tanrend alapján otthon foglalkozik a tanulóval. Ez a státusz egy évre szól, majd felülvizsgálják.

III. **Speciális osztályok vagy csoportok többségi iskolában:** Ez az integrációs forma ötvözi a speciális és a többségi oktatást. Az SNI-s tanulók (például TSA-val élők) kis létszámú osztályban szakpedagógusokkal tanulnak, de részt vesznek a közös iskolai programokon.

IV. **Speciális iskola / Inkluzív Oktatási Iskolaközpont** (CSEI).

Ez az orientáció a következő oktatási ciklus (iskolai szint) végéig érvényes, amikor is a szülőnek újabb felülvizsgálatot és tanúsítványt kell kérnie. Két azonos típusú iskola közötti váltás (pl. 12-es iskolából a 15-ösbe, vagy egyik speciális iskolából a

másikba) lehetséges ugyanazzal az orientációval. Ha azonban speciális iskolából többségi iskolába (vagy fordítva) szeretnének váltani, a szülőnek új iskolai orientációt kell kérnie a CJRAE-től.

Az SNI-státusszal rendelkező tanuló sajátos nevelési igényű: olyan gyermek, aki különleges bánásmódot igényel. Romániában az SNI (románul CES) státuszt azok a gyermekek kapják meg, akik valamilyen fogyatékosság, akadályozottság vagy tanulási nehézség miatt plusz oktatási támogatást igényelnek az iskolai és társadalmi beilleszkedés érdekében. Ide tartozhatnak a hallássérültek (siketek, nagyothallók), látássérültek (gyengénlátók, vakok), mozgássérültek, értelmi akadályozottsággal élők, a tanulási nehézségekkel küzdők (diszlexia, diszkalkulia), a beszéd- és kommunikációs zavarokkal küzdők, az autizmus spektrum zavarral (TSA) élők, beleértve az Asperger-szindrómát is, a viselkedészavarok (ADHD, magatartási zavarok), és az egyéb, hosszas kórházi kezelést igénylő betegségek.

A romániai többségi iskoláknak törvényi kötelezettségük (a 1/2011-es Tanügyi Törvény alapján) elfogadni az SNI-s gyermekek jelentkezését. A jogszabály az inkluzív oktatás elvén alapul, amely minden gyermek számára biztosítja a jogot, hogy szükségleteitől függetlenül a saját lakóközösségének iskolájában, a többi diákkal együtt tanulhasson.

Ez a folyamat azonban nem mindig olyan zökkenőmentes, mint amilyennek látszik. Előfordulhatnak helyzetek, amikor az iskola kifogásokat emel. Fontos tudni, hogy ezek nem jelenthetnek jogi elutasítást, inkább azt jelzik, hogy az iskola nem rendelkezik a szükséges erőforrásokkal, mint például:

- **A segítő személyzet hiánya:** Az iskolák egyik gyakori érve a szakképzett fejlesztőtanár (profesor de sprijin) hiánya. Bár a jogszabályok előírják az iskola számára ezen álláshely biztosításának kötelezettségét, a gyakorlatban előfordulhatnak késedelmek vagy nehézségek az ilyen szakemberek alkalmazása során.
- **A megfelelő infrastruktúra hiánya:** Az intézmények érvelhetnek azzal, hogy nem rendelkeznek a megfelelő létesítményekkel (rámpák, speciális illemhelyek stb.) a súlyos mozgáskorlátozottsággal élő gyermekek számára. Ez az érvelés az autista gyermekek esetében általában nem állja meg a helyét.
- **Előítéletek és az információhiány:** Sajnos előfordul, hogy az elutasítás mögött a pedagógusok vagy az iskolavezetés ismerethiánya, illetve előítéletei állnak.

Ha egy iskola elutasítja a beiratkozást, a szülőknek a következő lehetőségeik vannak:

- **Kapcsolatfelvétel a Megyei Tanfelügyelőséggel (ISJ):** A szülők panaszt tehetnek az ISJ-nél a helyzet kivizsgálása érdekében. A tanfelügyelőség köteles ellenőrizni az esetet és megtenni a szükséges intézkedéseket a törvény betartatása érdekében.
- **Kapcsolatfelvétel a CJRAE-vel:** Az iskolai orientációs tanúsítványt kiállító központ közbeléphet, hogy tisztázza az iskola kötelezettségeit és támogatást nyújtson a közvetítési folyamatban.
- **Szakosodott civil szervezetek (ONG-k) megkeresése:** Számos olyan egyesület létezik, amely az SNI-s gyermekek jogait védi. Ezek jogi tanácsadást és közvetlen segítséget nyújthatnak az iskolával és a hatóságokkal folytatott párbeszédben.

Tény, hogy a törvény értelmében a többségi iskoláknak minden gyermek számára egyenlő esélyeket kell biztosítaniuk az oktatáshoz. Minden integrált SNI-s gyermek után az adott osztály maximális létszámát csökkenteni kell, hogy lehetővé váljon a hatékonyabb kezelés és a megfelelő támogatás. Az iskoláknak biztosítaniuk kell a megfelelő emberi és tárgyi erőforrásokat, valamint a fejlesztőpedagógus (profesor de sprijin) és – szükség esetén – a kísérő (shadow) jelenlétét (a kísérőről és a fejlesztőpedagógusról bővebben Az értékelő bizottság fejezetben olvashat).

8.2. Milyen támogatási formák szerepelhetnek a gyermek dokumentumaiban?

Fontos megjegyezni, hogy a tanuló kizárólag azoknak a támogatásoknak a kedvezményezettje lehet, amelyeket a CJRAE ajánlásaiban rögzítettek, és amelyeket az esetfelelős felsorol az Egyéni Szolgáltatási Tervben (PSI). Másfelől, önmagában ez sem garancia arra, hogy a gyermek valóban megkapja majd a szükséges támogatást. Ezen a téren sok a hiányosság, ami olyan helyzetekhez vezet, ahol az autista gyermeknek ugyan vannak jogai, de azok a gyakorlatban nem válnak konkrét intézkedésekké.

A gyermek az alábbi támogatási formákban részesülhet:

- **Segítő- és utazótanárok:** Olyan szakpedagógusok, akik sajátos nevelési igényű (SNI) – többek között autista – tanulókkal foglalkoznak, hogy elősegítsék integrációjukat a többségi iskolákba. Feladataik és felelősségeik:
  - **A segítőtanár:** Közvetlenül a gyermekkel dolgozik az osztályban: további magyarázatokat ad, adaptálja a feladatokat, érzelmi és viselkedési támogatást nyújt. Segít a tananyag módosításában és együttműködik a tanítóval, valamint a családdal a gyermek fejlődése érdekében.

- **Az utazótanár:** Több iskola között ingázik, tanácsadást nyújt az osztályfőnököknek/tanítóknak és az osztálytermen kívüli, eseti beavatkozásokat végez.

- E szakemberek jelenlétének növelnie kellene a tanulmányi siker esélyeit, segítenie a kommunikációt a diák, a család és az iskola között, valamint csökkentenie az autista tanulók szorongását és problémás viselkedését. Azonban e pedagógusok száma országos szinten rendkívül alacsony, és a legtöbb esetben az SNI-s tanuló úgy fejezi be tanulmányait, hogy soha nem találkozik ilyen státuszú szakemberrel (még akkor sem ha joga van hozzá).

- **Kísérő (shadow)/Facilitátor:** Olyan személy, aki elkíséri a gyermeket az iskolai program során, segítve őt az osztálytermi tevékenységekbe való bekapcsolódásban, valamint a nehéz társas vagy érzelmi helyzetek kezelésében. A kísérő jelen lehet a vizsgákon is, például a képességvizsgán vagy az érettségin. A kísérő költségeit a szülő fizeti.

- **Speciális pedagógiai szolgáltatások:** Pszichológiai, gyógypedagógiai és pedagógiai tanácsadás, valamint konzultációs lehetőség a szülők és a pedagógusok számára.

Nagyon valószínű, hogy az autista gyermek nem fog ingyenesen – azaz az oktatási rendszer által biztosított módon – autizmus-specifikus terápiákban részesülni. Ezek igénybevételéhez civil szervezetekkel (ONG-kkal) való együttműködésre lesz szükség.

Egyéb könnyítések és lehetőségek:

- **Időbeli kedvezmények:** A köznevelési törvény lehetővé teszi, hogy az autista tanulók hosszabb időt (időhosszabbítást) kapjanak a vizsgákon. Emellett egyéb könnyítések is igényelhetők a középiskolai felvételi vizsgákon és az érettségin.

- **Személyre szabott oktatás:** Speciális tanterv (adaptált kurrikulum), tankönyvek és taneszközök, valamint a tanuló képességeihez és szükségleteihez igazított egyéni tananyagok használata.

- **Mentességek és vizsgakedvezmények:** Lehetőség van bizonyos tantárgyak vagy tananyagrészletek értékelése alóli mentességre. A vizsgák során kérhető segédeszközök használata, illetve választható az értékelés módja is (például csak írásbeli vagy csak szóbeli vizsga).

- **Technikai felszerelés:** Például alternatív kommunikációs eszközök (laptop, tablet) vagy zajszűrő fejhallgató használata az órákon.

- **Speciális környezet:** Az egyéni igényekhez igazított környezeti feltételek kialakítása (például a tanuló olyan helyen ül, ahol kevésbé zavarja a zaj vagy a fény, vagy egy „nyugalom sarka” – pihenésre alkalmas hely – kialakítása az iskolán belül).

Az SNI-státusz jogot adhat bizonyos juttatásokra, mint például **napi étkezési pótlékra, tanszercsomagra és egyéb tárgyi segítségekre** a hatályos jogszabályok függvényében (ezek általában csak azokra a napokra járnak, amikor a tanuló jelen volt az iskolában).

8.3. Praktikus tanácsok

Meggyőződésünk, hogy az autizmus diagnózisa minden esetben azt jelzi: gyermekünknek speciális segítségre van szüksége. Még akkor is, ha a gyermek a spektrum „szélén” helyezkedik el. Nem lehetetlen, hogy egy autista diák külső segítség nélkül végezze el az iskolát, de ez biztosan extra erőfeszítést igényel tőle, ami ronthatja az iskolai teljesítményét – vagyis valószínűleg nem lesz képes képességei és potenciálja maximumát nyújtani. Sajnos nagyon gyakori, hogy a jól beszélő, jó értelmi képességekkel rendelkező, többségi oktatásban tanuló autista gyerekek semmilyen támogatást nem kapnak. Legfeljebb a fejlesztőpedagógus viszi el őket hetente egyszer fejlesztésre, de tudjuk, hogy ez – bár fontos eleme a segítségnek – önmagában kevés. Az iskola sokszor csak akkor riad meg, ha komoly baj van: amikor a gyerek már nem tud iskolába járni, perifériára szorul, teljesítménye drasztikusan leromlik, vagy – ne adj’ Isten – önbántalmazó viselkedést mutat.

Az autizmus-specifikus támogatás nem szabadna, hogy „tűzoltás” legyen! Ez **megilleti** az érintett gyermeket akkor is, ha a tapasztalatlan szem számára „nem látszik”, milyen kihívásokkal küzd a nap minden percében. Mert még ha Te nem is látod, ő:

- nem tudja spontán értelmezni mások érzelmi állapotait és gondolatait, ezért nem érti jól a társas helyzeteket;
- nem látja tisztán mások szándékait, emiatt állandó bizonytalanságban él, a társas-kommunikációs helyzetek akár félelmetesek is lehetnek számára;
- próbálja ezt tapasztalatai és a terápiákon tanultak alapján kompenzálni, ami rengeteg időt és energiát emészt fel;
- folyamatosan küzd azzal, hogy végrehajtó funkciói nem úgy működnek, mint a társaié, ezért nehezebben teljesít olyan (másoknak egyszerűnek tűnő) feladatokat, amelyek tervezést, szervezést, figyelmet vagy gátlást igényelnek (márpedig minden iskolai és önellátási feladat ilyen);
- a szenzoros kihívások miatt az idegrendszere folyamatosan túlterhelt…

És igen, mindez sokszor **NEM LÁTSZIK!** De nem azért, mert jól érzi magát a támogatás nélküli környezetben, hanem mert óriási erőfeszítéssel maszkolja (leplezi) a nehézségeit és egy ideig bírja. Amíg egyszer csak össze nem omlik, vagy el nem jut a kimerülésig. Ilyenkor pedig csak vonogatjuk a vállunkat, mondván: „nem is tűnt úgy, hogy segítségre van szüksége!" De igen. Úgy tűnt. Ezért kapott diagnózist. Az SNI-státusznak elméletileg sok helyzetet meg kellene oldania, de a romániai oktatás valósága sokszor mást mutat. Gyakori, hogy a szülők nem is tudják pontosan, milyen segítséget kap a gyermekük, mert ezt nem kommunikálják feléjük. Ők pedig nem szólnak semmit, nem lázadoznak, csak örülnek, hogy a gyereket befogadták az iskolába.

Természetesen dönthetünk úgy is, hogy nem kérünk SNI-státuszt, hanem személyes megbeszélések során kérünk segítséget a pedagógustól, aki ezt el is fogadja. Azonban bármilyen „probléma" esetén – ha a gyerek nem tudja tartani a tempót a tananyaggal vagy viselkedési gondok merülnek fel – ezek a személyes egyezségek már nem védenek meg minket. Az Iskolai Orientációs Tanúsítványban leírt szakmai támogatást az iskolának kötelező biztosítania. Ez tehát számonkérhető. Emellett az SNI-státusz esetén kidolgozott Egyéni szolgáltatási tervet (PSI) meg kell vitatni a szülővel. Így a fejlődés rendszeresen nyomon követhető. Nem vagyunk kiszolgáltatva az ellátórendszernek: ezek azok a pontok, ahol mi is beavatkozhatunk, hiszen mi ismerjük legjobban a gyermekünket.

Az oktatási rendszer sok sebből vérzik, a kiégés (burn-out) magas fokú lehet a pedagógusok és minden érintett (terapeuta, gyerek, szülő) körében, de a visszajelzés fontos, ha valami nincs a helyén. Panaszokkal vagy megoldási javaslatokkal bármikor megkereshető az **Országos Diszkriminációellenes Tanács (CNCD)** (https://www.cncd.ro/contact/).

Az oktatási rendszer „átjárható". A speciális iskola és a gyógypedagógia célja mindig a gyermek fejlesztése, hogy elérje maximumát, és amennyiben lehetséges, egy ponton integrálódjon a többségi oktatásba. Speciális iskolából is lehet folytatni a tanulmányokat például egy technológiai líceumban – ez mindig a gyermek képességeitől függ. Csak a súlyos eseteket irányítják kizárólag a speciális oktatás felé.

Nem igaz, hogy az SNI-s gyermeket nem lehet megbuktatni. Szülőként fontos, hogy REÁLISAN ismerjétek gyermeketek képességeit és nehézségeit, hiszen Ti indítjátok el a folyamatokat. Konzultálhattok szakemberekkel, más szülőkkel, bizottságokkal, de a végső döntés a Tiétek.

Szintén fontos, hogy minden megállapodásról – legyen az az iskolával vagy a pedagógussal – **maradjon írásos nyom**. A hivatalos szervekkel ajánlott tértivevényes (confirmare de primire) ajánlott levélben kommunikálni, mivel így ezek hivatalos dokumentummá válnak.

Az iskolában, ha lehetséges, valakinek beszélnie kellene az osztálytársakkal arról, hogyan segíthetik autista társukat. Sok civil szervezet kínál ilyen szemléletformáló programokat. Érdemes az interneten tájékozódni, majd egyeztetni az iskolával egy ilyen program megvalósításáról. Hiszünk a nyílt kommunikációban: az osztálytársak előbb-utóbb úgyis észreveszik, hogy valami „más" az autista társuknál. Könnyebb lesz elfogadniuk őt, és a legjobb esetben nem fogják kirekeszteni, ha előre fel vannak erre készítve.

Jelenleg sok esetben a többségi iskolák pedagógusainak fogalmuk sincs, hogyan segítsenek az autista gyermeknek, a fejlesztőpedagógus pedig nincs ott minden pillanatban. Ilyenkor segít, ha mi magunk kínálunk szakirodalmat vagy erőforrásokat, mint például:

- **A „Help Autism" Egyesület** könyvei – gyakorlati útmutatók szülőknek és tanároknak az iskolai beavatkozási módszerekről.
- **„Inkluzív oktatás" útmutató pedagógusoknak** – a CJRAE és az Oktatási Minisztérium kiadványai gyakran tartalmaznak az SNI-s diákok integrációjáról szóló fejezeteket.
- **„Útmutató szülőknek és pedagógusoknak: Hogyan segítsük az autista gyermeket az iskolában"** – gyakorlatias könyv, amely stratégiákat kínál a közös munkához.
- **Sally Ozonoff, Geraldine Dawson és James McPartland: „Szakértői útmutató az Asperger-szindrómához és a jól funkcionáló autizmushoz"** (románul is megjelent) – értékes forrás az igények megértéséhez.
- **Szigethi Zsófia, "Láthatatlan akadályok - Útmutató autista és ADHD-s gyerekek megértéséhez és támogatásához"**

8.4 Jogi háttér

A sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek – beleértve az autista gyermekeket is – oktatását a romániai elemi és általános iskolai ciklusban egy összetett jogi keretrendszer szabályozza, amely az iskolai inklúzió és az oktatáshoz való jog elvén alapul.

A főbb jogszabályok a következők:

Alapvető törvények és rendeletek

- **A 1/2011-es számú Nemzeti Oktatási Törvény**, annak későbbi módosításaival és kiegészítéseivel, beleértve az új, **198/2023-as számú Közoktatási Törvényt** (amely részben felváltotta a 1/2011-es törvényt).
  - Ezek a törvények rögzítik az oktatási rendszer általános elveit, garantálják minden SNI-s személy oktatáshoz való jogát és szabályozzák a speciális, valamint a speciális integrált oktatás megszervezését.

- **A 272/2004-es számú törvény** a gyermekek jogainak védelméről és előmozdításáról (újraközölt változat).
- **A 137/2000-es számú kormányrendelet** a diszkrimináció minden formájának megelőzéséről és szankcionálásáról.

SNI-specifikus módszertanok és rendeletek

A besorolásra, az iskolai orientációra és az oktatási támogatásra vonatkozó részletes szabályozások az alábbi rendeletekben és módszertanokban találhatók, amelyek biztosítják a törvények gyakorlati alkalmazását:

- **A 1.985/1.305/5.805/2016-os számú közös miniszteri rendelet** (és későbbi módosításai):
  - Ez a rendelet hagyja jóvá **a fogyatékossággal élő gyermekek fogyatékossági fokozatba való besorolására, az SNI-s gyermekek iskolai és pályaorientációjára, valamint rehabilitációjára vonatkozó integrált értékelési és beavatkozási módszertant.**
  - Az iskolai orientáció, amelyet a Megyei Erőforrás és Oktatási Tanácsadó Központok (CJRAE), illetve Bukarestben a CMBRAE végeznek, alapvető fontosságú az oktatási forma meghatározásához (többségi oktatás integrációval vagy speciális oktatás).
- **Az 5.574/2011-es számú MECTS-rendelet** (és módosításai):
  - Jóváhagyja a többségi oktatásba integrált SNI-s gyermekek, tanulók és fiatalok **oktatási támogató szolgáltatásainak megszervezésére vonatkozó módszertant.**
  - Ez szabályozza a **fejlesztő/utazótanárok** szerepét, tevékenységét és a szaksegítség nyújtásának módjait.
- **Az 564/2017-es számú kormányhatározat** (és módosításai):
  - Meghatározza a közoktatási rendszerben tanuló **SNI-s gyermekeknek járó jogok biztosításának** módját (például étkezési pótlék, ruházati/felszerelési támogatás, szállítás).

Iskolai végrehajtási dokumentumok

A jogszabályok gyakorlati alkalmazása az alábbi dokumentumokon keresztül valósul meg:

- **A közoktatási intézmények szervezeti és működési keretszabályzata (ROFUIP)** (a legfrissebb az 5.726/2024-es számú OMEC-rendelet):
  - Rendelkezéseket tartalmaz az SNI-s tanulókkal működő osztályok/csoportok szervezéséről, a szülőkkel való együttműködésről és az adaptált értékelési módszerekről.
- **Egyéni Szolgáltatási Terv (PSI) és Egyéni Oktatási Terv (PEI):**
  - Bár ezek nem jogszabályok a szó szoros értelmében, a törvényi előírások (1.985/2016-os rendelet) alapján generált kötelező eszközök. Ezek minden egyes SNI-s tanuló (köztük az autisták) személyre szabott munkadokumentumai, amelyek rögzítik az egyéni célkitűzéseket és az adaptált oktatási beavatkozásokat.

Források

https://mec.gov.md/sites/default/files/ghid_autism_sm.pdf

https://www.suntautist.ro/ghid-pentru-parintii-autisti-de-copii-autisti-creat-de-autisti/

https://helpautism.ro/legislatie/procedura-speciala-de-sustinere-a-examenelor-nationale-pentru-absolventii-cu-tulburare-de-spectru-autist-evaluarea-nationala-si-examenul-de-bacalaureat

https://helpautism.ro/autism/shadow-care-este-rolul-si-cum-aleg-un-insotitor-la-scoala-pentru-copilul-meu

https://helpautism.ro/autism/cum-pregatim-copiii-cu-autism-pentru-scoala

https://www.didactic.ro/materiale-didactice/5442_ghidul-indrumator-pentru-integrarea-scolara-a-copilului- autist

https://copiiautisti.blogspot.com/2008/01/strategii-educaionale-de-normalizare.html

https://www.autismspeaks.org/sites/default/files/school-community-tool-kit-romanian.pdf

https://auti.hu/oktatas/1308-ovoda-vagy-iskolakezdo-hasznalati-utasitas

https://www.kooperativ.hu/szockomp/sni-tanari-segedanyagok/sni-eszkozok/eszkoz_autista.pdf

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/aosz_modszertani_utmutato_pedagogusoknak_20251219.pdf?fbclid=IwY2xjawP1nyRleHRuA2FlbQIxMABicmlkETBYOVBOZVl5Z3phblFmUjFTc3J0YwZhcHBfaWQQMjIyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHjqpdAjshsjZr1OcGmV7iwA0fOtURjxU7FYlk4Z-aZ-qLb5C52s2hlmLxQweL_aem_Mbk_j2Ql6K_lpgnWUhzVCw

A kitartásotok és a szeretetetek mindennél többet ér

Tudom, hogy néha úgy érzitek, a rendszer útvesztőjében bolyongtok, de ne adjátok fel. A kitartásotok és a szeretetetek mindennél többet ér. **Hatalmas elismerés jár nektek azért, ahogyan a gyermeketekért harcoltok.** Biztosak vagyunk benne, hogy azoknak a gyermekeknek a legjobb a helyzete, akik mellett egy tájékozott szülő áll. Ne felejtsétek el, nem vagytok egyedül. Keressétek a sorstársakat, osszátok meg a tapasztalataitokat, mert a közösség ereje segíthet átlendülni a nehézségeken.

COMPASS